بەڵێ : با سوارە باشتر بناسین

لە گۆڤاری هێژای «کاروان»ی خۆشەویست کە کاروانچیە دڵسووتاوەکەمان بە دیاری بۆی هێنام ، بەڕێزێک بەناوی «نیازی» سەبارەت بە «سوارە باشتر بناسین» لەبابەت ئەو هونەرە هونەرمەندە ناکامەوە نووسیبووی‌و هەڵبەستی «تۆ دەریامی» بڵاوکردبووەوە .

لەوەی کە ئەو باسە خۆش‌و شیرین‌و پڕ بایەخە کەوتووەتە ناو کۆڕی زاناو شاعیرو نووسەرانی دڵسۆز جێگای پێخۆش بوونەو هەڵدەگری تا ئەو جێگەیەی لەتوانادا هەیە لەسەری بنووسرێت ، بەڵام بەو مەرجەی خوێنەر هەڵوەدای ئەم لاو ئەولا نەکەن ..

وەك بەڕێز «نیازی» لە لاپەرە «28»دا دەنووسێ «مامۆستا ئەسعەد نەقشبەندی» لە لاپەڕەی «59» دا وای دەرخستووە کە گوایە کاتی خۆی شیعری «قەل‌و هەڵۆ»ی بۆخۆی داناوەو دەشێ لە قەل‌و هەڵۆکەی پوشکین بەتام‌و بۆن‌ترە ..

خوێنەری کاروان بۆ پەیدا کردنی هەڵبەستی «پیرە هەڵۆ» نەك قەل‌و هەڵۆ دەکەوێتە پرسیارو ڕەنگە چنگی نەکەوێ ، لە لایەکی دیکەوە کە سێکی وەك مامۆستا ئەسعەد نەقشبەندی نووسیویەتی کە ئەو شیعرە لە شیعرە رووسیەکەی پوشکین بەتام‌و بۆن‌ترەو خوێنەری کورد حەز دەکا ئەو پارچە گەوهەرە . بخوێنێتەوە .

بۆ شارەزاکردنی خوێنەرانی کاروان بە پێویستم زانی بەش بەحاڵی خۆم ئەوەندەی لە باسی «پیرە هەڵۆ» دەزانم بینووسم ، سەرەتای هاتنە کایەی «پیرە هەڵۆ» بەم شێوە بوو کە «دوکتور فانلری» ئەو شیعرەی پوشکینی لە رووسی یەوە وەرگێڕاو بە زمانی فارسی لەچوار چیوەی شیعرێکی جوان‌و رازاوەو پڕ ناوەڕۆك لە گۆڤاری «خووشە»دا بڵاوی کردەوە کە فارسی زمانان‌و فارسی زانان زۆریان پەسەن کرد .

لەو سەردەمەدا شاعیرێکی کوردستانی ئێران لە عیراقدا دەبێ‌و ناسراوێکی ئەدیبی دەبینێ ، لە بەینی قسەو باسی وولاتدا ئەو باسەی بۆ دەگێڕێتەوەو چەن شیعریشی کە لەبەر دەبێ بۆی دەخوێنێتەوەو ئەویش زۆری پێخۆش دەبێ‌و لەژێر سەردێری «هەڵۆ هەر بەرزە» دەیکا بە کوردی ، دوای ماوەیەك شاعیری جوانەمەرگ سوارەی ئیلخانی زادەش بەرەوپیری «هەڵۆ هەر بەرزە» دەچێ‌و بەناوی «پیرە هەڵۆ» شیعرە شاکارەکەی دەنەخشێنێ ..

بۆ ئەوەی خوێنەرانی «کاروان» تووشی سەرەگێژە نەبن وا هۆنراوەی «پیرە هەڵۆ»ی سوارەی ئیلخانی‌زادە بە دیاری پێشکەشی خوێنەرانی بەڕێزو ڕێزە دۆستی کوردی دەکەم ، کە ئەمەش دەقی هۆنراوەکەیە ..

لەسەرسنوورەوە
عبدالقادر دەباغی

پیرەهەڵۆ

● سوارەی ئیلخانی‌زادە ●

پایزە دارو دەوەن بێ‌بەرگە
دڵ پەشۆکاوی خەیاڵی مەرگە

هەر گەڵایە کە لە داری دەوەری
نووسراوێکە بە ناخۆش خەوەری
تاو هەناوی نیە وا ماتو پەشێو
لەشی زاماری دەکێشێتە نشێو
ڕۆژ پەرە ساردە کزەی بای زریان
کاتە بۆ ژینی لەدەسچوو گریان
دڵی پڕبوو لە پەژارەو لە دڵسۆ
ژینی خۆی هاتەوە بیر «پیرە هەڵۆ»[1]

بە قسە خۆشە مەترسی مردن
تاڵە ئەو هەستی بەمردن کردن
کاتی کۆچکردنە وەختی سەفەرە
داخەکەم سەختی نەمانم لەبەرە
هەر بینا هات ئەجەلو من مردم
با ، لە شێوێ پەڕو باڵی بردم
تۆ بڵێی ئەو خەوە هەستانی بێ ؟
یانە ئەو قافڵە وەستانی بێ ؟
تۆ بڵێی پاشی نەمان ژینێ بێ ؟
بۆ لەشی ساردەوەبوو تینێ بێ ؟

مەرگە دێو دووا بە هەمووشت دێنێ
هەموو ئاواتێ لەدڵ دەستێنێ
شارەزای ڕێگەی مرن کێیە ؟
چیە ئەو مەنزڵە کوێنەی جێیە ؟
هەر بڕۆم نابەڵەدو بێ سەرو شوێن
دیار نیە خێڵی هەڵۆیان لەکوێن
پاشەڕۆکێکی بکەم لەو باخە
تاکوو باڵو پەڕی من پەرداخە
نابمە ڕێبواری کەلی هاتو نەهات
چارەکەم بەڵکوو ئەوا هاتو نەهات

خۆی بەخۆی گوت کە دەچم بۆ لای قەل
کەیخوای پیرو بە بیری گەلی کەل
هەڵفڕی ڕاوکەری زاڵی کەژو کێو
لە چیای بەرزەوە ڕووی کردە نشێو
کەوتە ئەو دەشتە لەترسا تەقو ڕەو
دەرپەڕی کورکوڕو کڕ مایەوە کەو
هاتە لای قەل بە کزیو بێ وازی
قەل وتی مان هەڵۆ ناسازی
وتی قاڵاوە ڕەشەی پسپۆڕم
پیرمو پێیە لە لێوی گۆڕم .
باخی ژینم بە خەزان ژاکاوە
کاتی مەرگەو ئەجەلیش ناکاوە
هێزی ئەژنۆم نیە باڵ بێهێزە
هەموو گیانداری ژیان پارێزە
پێم بڵێ چۆنە کەتۆ هەر لاوی
گەرچی زۆر پیری بەلاوی ماوی
قەل وتی باشە کە گوێ ڕادێری
پەندی من پاکی بەدڵ بسپێری
ئەو دەمەی بابی بەهەشتی من مرد
دوور لەتۆ دەردو بەلای ئێوەی برد
پێی وتم ڕۆڵە هەوای زارو نەزار
هەیەتی دەردو نەخۆشی بەهەزار
تا ووزەی پیرۆ خەیاڵ سەردەکەوی[2]
کە لەگۆڕ کەوتی وەها وەردەکەوی
دیقو زەردوویو ئاهو وەرهەم
بە گزەی بای بەقەوەت دێن بەرهەم
گۆشتی کەو چەندە کە تامدارە بەناو
هەگرو هالاوێ دەهەنوێتە هەناو
پەینو پاڵێ کە لە پاڵی دێیە
مەنزڵی نۆکەری خۆتی لێیە
کەرە تۆپیوو کەلاکی گوێلکە
هەڵمی دڵ ڕوونکەرەوەی سەر گوێلکە
پێکەوە چینە بکەین لەو پەینە
بۆی سەنێر مەڵهەمی بیرو زەینە
ورد بەوە چەندە بە مانا قووڵە
مەسەلەو گفتی ، قەلی ماقووڵە
بیکە سەرمەشقی ژیان ئەو ئیشە
ـەر لەسەر داری ئەوی دانیشە

* * *

هاتەوە بیری هەڵۆ ڕابوردووی
پاکی بووژاندەوە یادی مردووی
گوڵکرا ڕایەخ و پایەندازم
چەندە ئاژوا لەشی کێو ئاوازم
چەندە ڕوانیمە زەوی لەو بانە
کێوو دەشت لەو سەرەوە چەن جوانە
چەن چکۆڵەن پەلەوەر لەو بەرزە
ئاخ کەچەن خوێڕی گرە ئەم عەرزە
چەندە ڕاوی کەوو کەوبارم کرد
دوژمنی تاقمی شمقارم کرد
کوڵکە زێڕینە وەکوو تاقی زەفەر
عاسمان بۆمنی بەست کاتی سەفەر
حەوتەوانان بوو میدانی شەڕی من
چەندە شۆڕاوە بەخوێن شاپەڕی من
ئێستە بۆ وا ڕەبەن و داماوم
من هەڵۆ چاو لە دەمی قالاوم
ساکە ئەو کارە وەها ساکارە
مەرگە میوانی گەداو خوونکارە
هەوری عاسمانبێ خەڵاتم باشە
یا لەشم خاشە بکێشن واشە

* * *

گوتی وا ژینی درێژ پێشکەشی خۆت
گۆشتی مردارەوەبوو هەر بەشی خۆت
ژینی کورت و بە هەڵۆیی مردن
نەك پەنا بۆ قەلی ڕووڕەش بردن
لای هەڵۆی بەرزە فری بەرزە مژی
چۆن بژی شەرتە نەوەك چەندە بژی

* * *

١ ـ سەردێری شیعرەکە «پیرە هەڵۆ» یەو ناوی قەل لەسەردێری هیچکامیاندا نەهاتووە ، نازانم مامۆستا ئەسعەد نەقشبەندي چۆن بەقەل و هەڵۆ ناوی بردووە .
2 ـ لەبەر ئەوە ئەم هەلبەستە هەر دەسنووسەو ڕەنگە برە شیعرێکی پاش و پێش کەوتبێ ، من بەم شێوە دەستم کەوتووە .

ناوبژی برایی نیازی و

ووتارەکەی «کاك (ئەسعەد نەقشبەندی)م نەدیوە ، بەلاَم ووتارەکەی (نیازی)م خوێندەوە ...»

سوارە ئێلخانی ، لە بنەماڵەی ئێلخانی ی شاری بۆکانە ، ئەم بنەماڵەیە خێوی زەوی و زارو دێ و گوندن لەو ناوەدا . شای ئێران کە زەوی و زاری لە ئاغاو دەرەبەگان وەرگرتەوە ئەوانیش کەم دەس بوون و ، دەسەلاتیان نەما . باوکی سوارە سەرهەنگ بازنشتە (عەقید موتەقاعید) بوو ، ناویم لەبیر نی یە وابزانم «عبداللە» بوو . سوارە سالی «1320»ی خۆری (1941ز) لە شاری سەقزی نەبەرد لە دایك بووە لەبەر دەستی باوەژنا گەورە بووە لە قوتابخانەی فەقێیان و میری خوێندوویە ، قوتابخانەی ناوەنجی دووا هێناوە ، کوردی فارسی ، تورکی ، ئینگلیزی زۆر چاك وەزانی عەرەبیشی پیچەك دەزانی لە ئێران هەلاتبووە عیراق و ماوەیێ بە کوردستانا گەڕابوو ، هەندێکیش لە ژوورەوە بووبوو ، پاشان کە گەڕابووە ئێران بەتاوانی (کۆمۆنیست) چەند سالێ خرابووە زیندان ، وەبەر لێبوردن کەوتبوو ، پاشان بە لامژی و پینەو پەڕۆ خۆی کردبووبە قوتابی حقوق و هەر بەو جۆرە تەواوی کردبوو .

سوارە لە پەخشان نووسیندا بێهاوتابوو ، بیری لەووشەو ڕستە نەدەکردەوە ، هەم بەکوردی و هەم بەفارسی بلیمەتبوو ، بەلام ئەسپی خامەو پێنووسی مەیدانی